

1 כנסת ישראל אומרת לקדוש-ברוך-הוא (בישיר השירים' ח, א) :
 2 **מִי יִתְנַהֵף הַלּוּוּאִי וְאִזְכָּה שְׁתַּהִיָּה כְּאֵחַ לִי יִוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי וְאֲנִי**
 3 **אֲמַצְאָה בַּחֹץ אֲשַׁקֶּה גּוֹ'1. וְיָדוּעַ הַדְּרוֹשׁ מֵאִמֵּר הַחֲסִידוֹת עַל**
 4 **פְּסוּק זֶה בִּיתוּרָה אֹר' סֵפֶר 'תוֹרַה אֹר' לַאֲדַמְוִ"ר הַזֶּקֶן רִישׁ תַּחֲלִיל**

43 שהייתה בזמן שבית המקדש קיים (פמבאר גם בהמשך הדרוש
 44 המאמר), וְזֶהוּ הַקָּשֶׁר לְמָה שֶׁכָּתוּב בְּפָרְשָׁתְנוּ5 וְעָשׂוּ לִי
 45 מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם, הַצּוּוִי עַל בְּנֵי הַמִּשְׁכָּן וְהַמִּקְדָּשׁ
 46 וּנְמַצָּא אִפּוּא שִׁישׁ קֶשֶׁר בֵּין תוֹכֵן הַפְּסוּק הַפּוֹתַח אֶת הַמֵּאֵמֶר, הַמְדַבֵּר אֹדוֹת

47 הקירבה לאלוקות שהייתה בזמן שבית
 48 המקדש היה קיים והערגה והשאפה
 49 לכך בזמן הגלות, לפרשת השבוע בה
 50 מופיע הציווי על בניית בית המקדש.
 51 והולך ומבאר את מעלת הקירבה
 52 לאלוקות בזמן שבית המקדש היה קיים
 53 ומשמעות העניין והשאפה לזה כעת,
 54 בזמן הגלות

55 וְהֵעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה הַשְּׂרָאָת
 56 הַשְּׂכִינָה שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 57 בעולם בכלל ובבית המקדש בפרט
 58 בְּזִמְנֵן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה
 59 קָיָם, הִיָּתָה קְשׁוּרָה עִם עֲנִין
 60 הַתּוֹרָה. דְּהַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה
 61 בַּמִּקְדָּשׁ הִיא עַל הָאָרוֹן כְּמוֹ
 62 שֶׁכָּתוּב6 וְנוֹעַדְתִּי לָךְ גּוֹ' מֵעַל
 63 הַכַּפְּרֹת גּוֹ', שֶׁהָאָרוֹן הוּא
 64 עֲנִין הַתּוֹרָה, שֶׁהָרִי בָּאָרוֹן הִיּוֹ
 65 מְנַחֵם לַוַּחֲוֹת הַבְּרִית7 שְׁנִיתָנוּ
 66 כַּמִּתּוֹן תּוֹרָה וְכֵהֵם נִכְתְּבוּ עֲשׂוֹת
 67 הַדְּבָרוֹת שֶׁהֵם עֵינֵי תּוֹרָה וְגַם
 68 הַסִּפְר־תּוֹרָה הִיָּה מְנַחַח בָּאָרוֹן
 69 אוּ בְּצַד הָאָרוֹן (פמבאר)
 70 בַּגְּמָרָא8 ב' הַדְּעוֹת שְׁבִיָּה
 71 וּבִלְשׁוֹן רִש"י בַּפְּרָשָׁת וִילָךְ: "נִחְלַקוּ בּוֹ
 72 חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּבִבְאָ בְּתֵרָא, יֵשׁ אֹמְרִים
 73 דָּף הִיָּה בּוֹלֵט מִן הָאָרוֹן מִבְּחוּץ וְשֵׁם
 74 הִיָּה מוֹנַח (סֵפֶר הַתּוֹרָה) וְיֵשׁ אֹמְרִים
 75 מִצַּד הַלּוּחֹת הִיָּה מוֹנַח בְּתוֹךְ הָאָרוֹן".
 76 וְעַל-דִּרְדְּרָה הוּא גַם לְאַחֲרֵי
 77 שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ (וּכְמַבְאָר
 78 בְּהַמְשָׁף הַמְאָמֵר9 בִּתּוֹרָה אֹר',

**בס"ד. שבת פרשת תרומה, ו'
 אדר ראשון ה'תשמ"ו.
 בלתי מוגה**

1 **מִי יִתְנַהֵף כְּאֵחַ לִי יִוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי אֲמַצְאָה בַּחֹץ**
 2 **אֲשַׁקֶּה גּוֹ'1. וְיָדוּעַ הַדְּרוֹשׁ עַל פְּסוּק זֶה**
 3 **בִּתּוֹרָה אֹר' רִישׁ פְּרָשָׁתְנוּ2, הִיָּינוּ בְּהַתְּחַלֵּת**
 4 **הַחֲסִידִישׁע פְּרָשָׁה', כְּלָשׁוֹן כָּ"ק מוֹרֵי וְחָמִי**
 5 **אֲדַמְוִ"ר נְשִׂיא דוֹרְנוּ, שְׁמַאֲמָרִי הַתּוֹרָה אֹר'**
 6 **וְהַלְקוּטֵי תּוֹרָה' הֵם הַחֲסִידִישׁע פְּרָשָׁה'**
 7 **(וּבְחֻדְשֵׁי הַחֹרֶף הֵם הַדְּרוֹשִׁים שֶׁבִּתּוֹרָה אֹר'),**
 8 **וּלְפִי-זֶה צְרִיף לומר שִׁישׁ לְזֶה שִׁיכּוֹת וְקָשֶׁר**
 9 **לְפָרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעַ (פְּרָשַׁת תְּרוּמָה), דְּנוֹסָף עַל**
 10 **הַקָּשֶׁר בְּפִשְׁטוֹת, עַל-פִּי מָה שֶׁמַּבְאָר בְּפָנִים**
 11 **הַדְּרוֹשׁ2 עֲנִין הַכְּרוּבִים הַמַּבְאָר בְּפָרֶשֶׁת תְּרוּמָה3,**
 12 **מִסְתַּבֵּר לומר שְׁגַם הַתְּחַלֵּת הַדְּרוֹשׁ (הַפְּסוּק מִי**
 13 **יִתְנַהֵף וְגו') קָשׁוּר עִם פְּרָשַׁת תְּרוּמָה. דְּהִנֵּה**
 14 **הַמְשָׁף הַפְּסוּק הוּא אֲנֵהֶגֶף אֲבִיאָף אֶל בֵּית אִמִּי**
 15 **גּוֹ' דְקָאֵי עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ4, וּיְכַלּוֹת תַּכֵּן הַפְּסוּק**
 16 **קָאֵי בְּזִמְנֵן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קָיָם, שְׁעַל-זֶה הִיא**
 17 **הַבְּקָשָׁה בְּזִמְנֵן הַגְּלוּת מִי יִתְנַהֵף גּוֹ' (פמבאר גם**
 18 **בְּהַמְשָׁף הַדְּרוֹשׁ), וְזֶהוּ הַקָּשֶׁר לְמָה שֶׁכָּתוּב**
 19 **בְּפָרְשָׁתְנוּ5 וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם,**
 20 **הַצּוּוִי עַל בְּנֵי הַמִּשְׁכָּן וְהַמִּקְדָּשׁ.**

21 **וְהֵעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה בְּזִמְנֵן**
 22 **שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה קָיָם, הִיָּתָה קְשׁוּרָה**
 23 **עִם עֲנִין הַתּוֹרָה. דְּהַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה בַּמִּקְדָּשׁ הִיא**
 24 **עַל הָאָרוֹן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב6 וְנוֹעַדְתִּי לָךְ גּוֹ' מֵעַל הַכַּפְּרֹת הוּא עֲנִין**
 25 **הַתּוֹרָה, שֶׁהָרִי בָּאָרוֹן הִיּוֹ מְנַחֵם לַוַּחֲוֹת הַבְּרִית7 וְגַם הַסִּפְר־תּוֹרָה הִיָּה מְנַחַח**
 26 **בָּאָרוֹן אוּ בְּצַד הָאָרוֹן (פמבאר בַּגְּמָרָא8 ב' הַדְּעוֹת שְׁבִיָּה). וְעַל-דִּרְדְּרָה זֶה הוּא**
 27 **גַם לְאַחֲרֵי שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ (וּכְמַבְאָר בְּהַמְשָׁף הַמְאָמֵר9, וְעַל-דִּרְדְּרָה זֶה**

5 פְּרָשָׁתְנוּ2 פרשת תרומה, הִיָּינוּ
 6 בְּהַתְּחַלֵּת הַחֲסִידִישׁע
 7 פְּרָשָׁה', הפרשה החסידית, כְּלָשׁוֹן
 8 כָּ"ק מוֹרֵי וְחָמִי אֲדַמְוִ"ר
 9 נְשִׂיא דוֹרְנוּ, שְׁמַאֲמָרִי
 10 הַתּוֹרָה אֹר' סֵפֶר הַמֵּאֵמְרִים שֶׁל
 11 אֲדַמְוִ"ר הַזֶּקֶן עַל הַחֹמְשִׁים בְּרֵאשִׁית
 12 וּשְׁמוֹת וְהַלְקוּטֵי תּוֹרָה' סֵפֶר
 13 הַמֵּאֵמְרִים שֶׁל אֲדַמְוִ"ר הַזֶּקֶן עַל
 14 הַחֹמְשִׁים וְיִקְרָא, כַּמְדַבֵּר דְּבָרִים הֵם
 15 הַחֲסִידִישׁע פְּרָשָׁה' הַפְּרָשָׁה
 16 הַחֲסִידִית (וּבְחֻדְשֵׁי הַחֹרֶף בֵּהֵם
 17 קוֹרְאִים אֶת הַפְּרָשׁוֹת שֶׁל הַחֹמְשִׁים
 18 בְּרֵאשִׁית וּשְׁמוֹת הֵם הַדְּרוֹשִׁים
 19 שֶׁבִּתּוֹרָה אֹר'), וּלְפִי-זֶה
 20 צְרִיף לומר שִׁישׁ לְזֶה לְתוֹכֵן
 21 הַמֵּאֵמֶר זֶהוּ בְּסֵפֶר 'תּוֹרָה אֹר'
 22 שִׁיכּוֹת וְקָשֶׁר לְפָרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעַ
 23 (פְּרָשַׁת תְּרוּמָה), דְּנוֹסָף עַל
 24 הַקָּשֶׁר בְּפִשְׁטוֹת, עַל-פִּי מָה
 25 שֶׁמַּבְאָר בְּפָנִים הַדְּרוֹשׁ2
 26 בַּמַּצֵּעַ הַמֵּאֵמֶר עֲנִין הַכְּרוּבִים
 27 הַמַּבְאָר בְּתוֹרָה בְּפָרֶשֶׁת
 28 תְּרוּמָה3, מִסְתַּבֵּר לומר שְׁגַם
 29 הַתְּחַלֵּת הַדְּרוֹשׁ הַרְבִּיבֹר-הַמְתַּחֵּל
 30 שֶׁלוֹ (הַפְּסוּק מִי יִתְנַהֵף וְגו')
 31 קָשׁוּר עִם פְּרָשַׁת תְּרוּמָה, כְּפִי
 32 שִׁיבּוֹר לְהֵלֶן.
 33 דְּהִנֵּה הַמְשָׁף הַפְּסוּק הַפּוֹתַח אֶת
 34 הַמֵּאֵמֶר "מִי יִתְנַהֵף" וְגוֹ הוּא אֲנֵהֶגֶף
 35 אֲבִיאָף אֶל בֵּית אִמִּי גּוֹ'
 36 הַבִּיטוּי "בֵּית אִמִּי" דְקָאֵי עַל
 37 מִתִּיחַס אֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ4,
 38 וּיְכַלּוֹת תַּכֵּן הַפְּסוּק קָאֵי עוֹסֵק
 39 בְּזִמְנֵן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הִיָּה
 40 קָיָם, שְׁעַל-זֶה הִיא הַבְּקָשָׁה
 41 בְּזִמְנֵן הַגְּלוּת מִי יִתְנַהֵף גּוֹ'
 42 הַלּוּוּאִי שְׁנוּכָה לְקִירְבָה לְאֵלּוּקוֹת

(1) ש"ה ש, ח, א. (2) עט, ג ואילך. (3) כה, יח ואילך. (4) פרש"י ש"ה ש"ש. תו"א ש"ש. (5) כה, ח. (6) פרשתנו שם, כב. (7) פרשתנו שם, כא ובפרש"י. (8) ב"ב יד, א-ב. פרש"י וילך לא, כו. (9) ש"ש. וראה גם מאמרי אדה"ו כתובים ח"ב ע' קפה ואילך.

מי יתנך כאח לי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה בְּדְרוּשֵׁי רְבוּתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ בְּדוֹרוֹת שְׁלֹא־חֲרֵי-
2 זֶה, 10 הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים, אַחֲרֵי דוֹרוֹ שֶׁל אֲדֹמֹר הַזֶּקֶן, שֶׁחֶלַק מֵהֶם כָּבֹר
3 נִדְפַס אוֹ נִתְפָּרְסָם), שֶׁגַם עֵתָּה, הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה וְהַקְדוּשָׁה בְּעוֹלָם
4 קְשׁוּרָה בְּתוֹרָה כְּמֵאֲמָר רְבוּתֵינוּ וְ"ל11 בַּגִּמְרָא מִשְׁחָרֵב בֵּית
5 הַמִּקְדָּשׁ אֵין לוֹ לְהַקְבֵּה
6 בְּעוֹלָמוֹ אֲלֵא ד' אֲמוֹת שֶׁל 1 בְּדְרוּשֵׁי רְבוּתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ בְּדוֹרוֹת שְׁלֹא־חֲרֵי-זֶה10,
7 הַלְכָּה, שֶׁרַק הֵם הַמְּקוֹם שְׁבוּ 2 שֶׁחֶלַק מֵהֶם כָּבֹר נִדְפַס אוֹ נִתְפָּרְסָם), כְּמֵאֲמָר
8 הַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ הוּא מְשַׁבֵּה אֶת שְׂכִינְתוֹ 3 רְבוּתֵינוּ וְ"ל11 מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין לוֹ
9 בְּעוֹלָם שֶׁמִּזֶּה מוּבָן גַּם כֵּן 4 לְהַקְבֵּה בְּעוֹלָמוֹ אֲלֵא ד' אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָּה, שֶׁמִּזֶּה
10 שֶׁעֲנִין הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה 5 מוּבָן גַּם כֵּן שֶׁעֲנִין הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה שֶׁבְּמִקְדָּשׁ
11 שֶׁבְּמִקְדָּשׁ קָשׁוּר עִם עֲנִין 6 קָשׁוּר עִם עֲנִין הַתּוֹרָה (ד' אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָּה),
12 הַתּוֹרָה (ד' אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָּה),
13 כְּמֵאֲמָר בְּהַמְשָׁךְ הַדְּרוּשׁ12 7 כְּמֵאֲמָר בְּהַמְשָׁךְ הַדְּרוּשׁ12, וּבְאַרְכּוּכָה בַּתְּנִיָּא סוֹף
14 ב'תורה אור', וּבְאַרְכּוּכָה בַּתְּנִיָּא 8 חֶלֶק רֵאשׁוֹן13. וְזֶהוּ תַכְּן הַבְּקָשָׁה דְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל
15 סוֹף חֶלֶק רֵאשׁוֹן13 וְזֶה לִשׁוֹן 9 בְּזִמְן הַגְּלוּת מִי יִתְנֶךָ כְּאָח לִי גוֹ' אַבְיָאָךְ אֵל בֵּית
16 רַבּוּנוּ הַזֶּקֶן הַתְּנִיָּא שֶׁם (פֶּרֶק ג): 10 אֲמִי, אֲמִי זֶה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פִּיהָ14, שֶׁיְהִיָּה עֲנִין
17 "כְּשֶׁהִיָּה בֵּית רֵאשׁוֹן קַיִם, שְׁבוּ הִיָּה 11 הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה בְּד' אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָּה.
18 הָאָרוֹן וְהַלְחוֹת בְּבֵית קִדְשֵׁי קִדְשִׁים 12 וְהִנֵּה עֲנִין ד' אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָּה בְּפִשְׁטוֹת כָּא
19 הֵייתָה הַשְּׂכִינָה שֶׁהִיא מַלְכוּת דְּאֲצִילוֹת 13 עַל-יַדֵּי יְגִיעַת וְלִמּוּד הָאָדָם הַלּוֹמֵד,
20 שֶׁהִיא בְּחִינַת גִּילּוֹי אֹרֵי אֵין סוֹף בִּירוּךְ 14 שְׁלֹמֹד לְאֲסוּקֵי שְׁמַעְתָּתָא אֲלִיבָא דְּהִלְכְתָּא15, כִּי
21 הוּא שׁוֹרָה שֶׁם בֵּיתָה שֶׁאֵת וִיתֵר עוֹ 15 הַגֵּם דְּלִיכָא מִיַּדֵּי דְּלֵא דְּלֵא רְמִיָּא בְּאֹרִייתָא16,
22 בְּגִילּוֹי רַב וְעֲצוּם יוֹתֵר מִגִּילּוֹיָה 16 בַּתּוֹרָה שְׁבַכְתָּב, מְכַל-מְקוֹם צְרִיכָה לְהִיֹּת
23 הַיְכָלוֹת קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֶׁלֹּמַעֲלָה 17 הִיְגִיעָה לְהִסִּיק הַהֲלָכָה לְמַעֲשֵׂה מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל-
24 בְּעוֹלָמוֹת עֲלוּנִים... וּבֵבֵית שְׁנֵי שְׁלֵא 18 פֶּה שֵׁישׁ בְּנֵה רַבּוּי גְּדוֹל, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב17 שְׁשִׁים
25 הִיָּה בּוֹ הָאָרוֹן וְהַלְחוֹת אֲמֹרוֹ רְבוּתֵנוּ 19 הַמָּה מְלָכוֹת - שְׁהֵם שְׁשִׁים מְסַכְתוֹת, וְשְׁמוּנִים
26 ז"ל שֵׁלֵא הֵייתָה שְׂכִינָה שׁוֹרָה בּוֹ, 20 פִּלְגָּשִׁים - אֵלּוֹ בְּרִייתוֹת, וְעֲלָמוֹת אֵין מְסַפֵּר -
27 פִּירוּשׁ מִדְּרַגַּת שְׂכִינָה שֶׁהֵייתָה שׁוֹרָה 21 אֵלּוֹ מִיְמֵרוֹת הָאֲמוֹרָאִים שְׁבַש"ס וְכוּ', וּמְכַל זֶה
28 בְּבֵית רֵאשׁוֹן, שֵׁלֵא כְּדוֹךְ הַשְּׁתַלְשׁלוֹת 22 צְרִיכָה לְהִיֹּת הַסִּקָּת הַסּוּגִיָּא לְפִי הַהֲלָכָה, שְׁזָהוּ
29 הַעוֹלָמוֹת, אֵלּא בְּבֵית שְׁנֵי הֵייתָה שׁוֹרָה 23 עֲנִין הִיְגִיעָה מִתּוֹרָה, עֲנִין יוֹנֵק שְׁדֵי אֲמִי.
30 כְּדוֹךְ הַשְּׁתַלְשׁלוֹת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת... 24 וְעַל-יַדֵּי הִיְגִיעָה כְּדָבְעֵי מַגִּיעַ אֵל פְּסַק הַהֲלָכָה,
31 וּמִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין לוֹ לְקוֹדֶשׁ- 25 שֶׁנַּעֲשֵׂה 'וְהָרִי' עֲמוֹ' שֶׁהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ18, הֵיָּינוּ
32 בִּירוּךְ-הוּא בְּעוֹלָמוֹ אֵלּא ד' אֲמוֹת שֶׁל 26 הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה, כְּמוֹ בְּמִקְדָּשׁ דְּכַתִּיב16 וְנוֹעַדְתִּי
33 הַלְכָּה בְּלַבְדוֹ, וּאִפִּילוֹ אַחַד שִׁיוּשׁ 37 בְּזִמְן הַגְּלוּת מִי יִתְנֶךָ כְּאָח לִי גוֹ' הַלּוּוּאֵי וְאוֹכֵה שֶׁאֲתָה,
34 וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה שְׂכִינָה עֲמוּ... כְּדוֹךְ 38 הַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא, תְּהִיָּה לִי כֹאח, וְאֵין עִם יִשְׂרָאֵל, אַמְשִׁיךְ וְאִגְלָה
35 הַשְּׁתַלְשׁלוֹת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת... וְזָהוּ 39 אֵת קְדוּשְׁתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא אֵל תוֹךְ בֵּית אֲמִי, אֲמִי זֶה תּוֹרָה
36 תַכְּן הַבְּקָשָׁה דְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל 40 שְׁבַע-עַל-פֶּה14 (שְׁבַע חֲכָמָתוֹ וְרַצּוֹנוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא בָּאִים לִידֵי גִילּוֹי
37 בְּזִמְן הַגְּלוּת מִי יִתְנֶךָ כְּאָח לִי גוֹ' הַלּוּוּאֵי וְאוֹכֵה שֶׁאֲתָה, 41 כְּשֶׁם שֶׁהָאֵם מְגוֹלָת אֵת הוֹלֵד מִקְטַנּוֹת לְגוֹלוֹת), שֶׁיְהִיָּה עֲנִין הַשְּׂרָאָת
38 הַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא, תְּהִיָּה לִי כֹאח, וְאֵין עִם יִשְׂרָאֵל, אַמְשִׁיךְ וְאִגְלָה 42 הַשְּׂכִינָה גַם בְּזִמְן זֶהוּ וְהוּא בְּד' אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָּה.

(10) ראה אורה"ת תרומה ע' א'תנה ואילך. סה"מ תש"ט ע' 227. (11) ברכות ח, א. (12) פ, א ואילך. (13) פנ"ג (הובא בהגה"ה בתו"א שם). (14) תו"א שם. (15) ראה יומא כו, א. (16) ראה זח"ג רכא, ב. תענית ט, א. תוס' ישנים יומא לח, ב. וראה ז"ח קה, א. (17) שה"ש ו, ח"ט ושהש"ר שם. (18) סנהדרין צג, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 והמקדש כתוב שהקדוש-ברוך-הוא אמר למשה עליו וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שָׁם
 2 וְגו', שיהיה מקום קבוע להיוועד בו עם משה, היינו מקום להשראת
 3 השכינה, וכך פועלים השראת השכינה (עד כמה שאפשר) גם בזמן הגלות –
 4 על ידי לימוד התורה בעמל ויגיעה עד לקביעת הלכה פסוקה.
 5 אַמְנָם¹⁹ יֵשׁ בְּעֲלֵי עֲסָקִים
 6 שְׁעָרָ עֲסָקִים אֵינוּ בְּהִלְכָה 1
 7 שְׁבִתוֹרָה, וְכַנּוּדָע²⁰ שְׁיֵשׁ 2
 8 בִישְׂרָאֵל מְאָרִי אֲוִרֵיתָא בעלי 3
 9 תורה (תְּלִמְיָדֵי חֲכָמִים) וּמְאָרִי 4
 10 עֹבְדֵינָ טְבִין בעלי מעשים טובים 5
 11 (בְּעֲלֵי עֲסָקִים). וּבְכִלְלוֹת 6
 12 הוּא הַהֲפָרֵשׁ הַהִבְדֵּל בֵּין 7
 13 יֵשׁשְׁכָר לְזִבּוּלוֹן, דְּכִתְיִב²¹ 8
 14 בכרכת משה רבנו לשבטי ישראל 9
 15 שְׁמַח וְזִבּוּלוֹן בְּצִאתָךְ למסחר 10
 16 וְיִשְׁשְׁכָר בְּאֵהְלִיךְ בישיבתך 11
 17 באהלי התורה, דִּישְׁשְׁכָר²² הִנֵּה 12
 18 בְּאֵהְלָהּ שֶׁל תּוֹרָה. וְעַל-דֵּרְךָ- 13
 19 זָה כֶּשֶׁם שֶׁהִשְׁבַּטִים יֵשׁשְׁכָר וּזְבּוּלוֹן 14
 20 התחלקו כך שיששכר עסק במסחר 15
 21 וזבולון עסק בתורה, כך גם בְּעִבּוּדֵי 16
 22 כָּל עַם יִשְׂרָאֵל שְׁיֵשׁ כֹּלָה מבני 17
 23 ישראל שהינם מְאָרִי תוֹרָה בעלי 18
 24 תורה שֶׁהֵם בְּאֵהְלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, 19
 25 בְּדִ' אַמּוֹת שֶׁל הִלְכָה (או בְּדִ' 20
 26 אַמּוֹת שֶׁל תְּפִלָּה, בְּמִבְּאֵר 21
 27 בְּדִרוּשׁ²³ במאמר ב'תורה אור'). 22
 28 וּזְבּוּלוֹן הִנֵּה יוֹצֵא לַחֲוִין²¹ 23
 29 לְעֵסֶק בְּפִרְקַמְטָא מסחר, וְעַל- 24
 30 דֵּרְךָ-זָה בדומה לשבט זבולון הֵם 25
 31 בְּעֲלֵי עֲסָקִים וּמְאָרִי עֹבְדֵינָ 26
 32 טְבִין ובעלי מעשים טובים 27
 33 הַנִּמְצָאִים מִחוּץ לְדִ' אַמּוֹת 28
 34 שֶׁל הִלְכָה וְדִ' אַמּוֹת שֶׁל 29
 35 תְּפִלָּה, וְעַל-זָה נֶאֱמַר²⁴ בְּשִׁיר 30
 36 הַשִּׁירִים, כֹּאן אֶמְצָאךְ בְּחוּץ 31
 37 דְּוָקָא, דְּגַם בְּעֲלֵי עֲסָקִים 32
 38 הַנִּמְצָאִים בְּחוּץ מִחוּץ לַאֲהֵלִי 33
 39 הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם יוֹצֵאִים מבתי 34
 40 הַכְּנִסִּיּוֹת וּבְתֵי הַמְּדֻרֹת אֶל הַחוּץ כְּדִי לְעֹסֵק בְּמַסְחָר, הִנֵּה גַם בְּהֵם 35
 41 צָרִיף לְהִיּוֹת 'אֶמְצָאךְ' וגם הם מבקשים שיזכו 'למצוא' את הקדוש- 36
 42 בְּרוּךְ-הוּא, דְּאֵף שְׁנִמְצָאִים בְּחוּץ, וְלִכֵּן הַקָּשֶׁר שֶׁלֵּהֵם אֵל הַקְּדוּשׁ- 37
- ביאור בדרך אפשר
 ברוך-הוא אינו מוכן מאליו אלא צָרִיף לְהִיּוֹת אֶצְלָם עֲנִין שֶׁל
 חפוש הכרוך ביגיעה ובמאמץ מיוחד, אֵף-עַל-פִּי-כֵן הַבְּקִשָּׁה של
 אותם יהודים הנמצאים בחוץ היא שִׁיְהִיָּה אֶמְצָאךְ בְּחוּץ, שְׁגַם שָׁם
 בהיותם בחוץ והם עוסקים במסחר, ולא רק כאשר נמצאים בתוך בתי כנסיות
 ובתי מדרשות ועוסקים בתפילה
 ובתורה וּמְצָאוּ אֶת הַקָּב"ה ויזכו
 להתקרב אליו.
 וְאֲדַרְבֵּהּ, לא זו בלבד שגם
 הנמצאים בחוץ זוכים לקרבת ה', אלא
 יתירה מזו, דווקא הם מתקרבים אל
 הקדוש-ברוך-הוא ו'מוצאים' אותו
 ביתר שאת ולכן עַל-זָה ההתקרבות
 שלהם נֶאֱמַר אֶשְׁקֶךָ דְּוָקָא²⁵, כי
 נשיקה היא ביטוי של קירבה מיוחדת
 במינה והסיבה לכך היא דְּוָקָא
 בְּאֵלֵה הַנִּמְצָאִים בְּחוּץ שֶׁהֵם
 בְּעֲלֵי עֲסָקִים וּמְאָרִי עֹבְדֵינָ
 טְבִין ובעלי מעשים טובים, יִשְׁנָה
 הַהֲתַקְשְׁרוֹת בְּאֵלְקוֹת בְּכַחֲנֵית
 נְשִׁיקוֹן דְּוָקָא שְׁלִמְעֵלָה
 מְלִמּוּד הַתּוֹרָה שאף הוא כידוע
 מקשר את האדם הלומד עם האלוקות
 אבל אינו מגיע לרמת ההתקשרות של
 עבודת ה' באמצעות מעשים טובים
 בחוץ. כִּי לְמוּד הַתּוֹרָה (תּוֹרָה
 שְׁבִתָּה וְתוֹרָה שְׁבַע-עֶלְפָּה)
 קָשׁוּר עִם אוֹתִיּוֹת הַדְּבִיבּוּר וְכוּ'
 שאמנם בכוחו של הדיבור לבטא שכל
 ורגש פנימיים אבל עדיין מדובר
 בביטוי במידה מוגבלת, ורבידים
 פנימיים מאד של השכל והרגש לא
 מתגלים בדיבור שהוא בסופו של דבר
 אמצעי ביטוי חיצוני מוגבל, מִדָּה-
 שְׁאִינוֹן-כֵּן בְּחִינַת הָאוֹר האלוקי
 הַמְאִיר בְּבַעֲלֵי עֲסָקִים שעושים
 מסחר בחוץ ובכל זאת הם בעלי
 מעשים טובים ומתקרבים אל ה' הוּא
 כְּמוֹ הָאֵהָבָה הַבָּאָה לִידֵי בִטּוּי
 בְּבַחֲנֵית נְשִׁיקָה שְׁנִמְשָׁכָת
 מִחֲמַת פְּנִימִיּוֹת הָאֵהָבָה שְׁבִלֵב שְׁאִינָה מְחַלְבֶּשֶׁת בְּשׁוּם
 פְּלִים כִּידוּע שֶׁדֶךְ הַהֲתַגְלוֹת של האור היא על ידי התלבשות בכלים
 וְאוֹתִיּוֹת וכן איננה באה לידי ביטוי באותיות הדיבור [הַגַּם שְׁבַכְלָלוֹת

(19) תו"א שם פ, ב ואילך. לקו"ת שה"ש מד, ד ואילך. ובכ"מ. (20) אגה"ק ס"ה. (21) ברכה לג, יח. (22) פרש"י ברכה שם. ויחי מט, יג. (23) ראה שם פ, סע"ב. (24) ראה תו"א שם. ועוד. (25) תו"א שם פ, ד.

ביאור בדרך אפשר

1 באופן כללי יש בחינת אתדבקות ורחא ברוחא דבקות רוח ברוח
 2 בבחינת נשיקין גם בלמוד התורה, כמבאר בתניא²⁶ פרק מה:
 3 "וליתידן [את נשמות ישראל] ביחוד העלין אור אין סוף ברוך הוא בבחינת
 4 נשיקין שהיא אתדבקות רוחא ברוחא כמו שכתוב ישקני מנשיקות פיהו דהיינו
 5 התקשרות דבור האדם בדבר ה' זו
 6 הלכה", הרי שגם בלימוד התורה יש
 7 התחברות ודבקות פנימית בבחינת
 8 נשיקין, אלא שזהו באופן כללי.
 9 ובפרטיות יותר הרבר קיים באופן
 10 מיוחד בעליל מעשים טובים, יותר
 11 מאשר בלימוד התורה, וכחמשך העניין
 12 בתניא שם: "ובפרט מעשה הצדקה
 13 [חסד]".
 14 והנה נוסף על הענין הפללי
 15 דהשראת השכינה במקדש
 16 שהיה בארון, שעל פי זה מבואר
 17 הקשר בין הדיבור-המתחיל של
 18 המאמר לפרשת תרומה, מבאר
 19 במאמר ב'תורה אור' שם²⁷,
 20 שהשראה זו וגילוי האלוקות
 21 שהיה במקדש קשורה עם ענין
 22 הברוכים שעל הפפרת (ולכן
 23 נקראת פאח לי שהרי הכרוכים
 24 נראו כמו אחים, כדברי התורה
 25 "ופניהם איש אל אחיו").
 26 דהנה ענין הברוכים אמרו
 27 רבותינו ז"ל²⁸ בגמרא היינו
 28 פני כרוב היינו פני אדם,
 29 ותרצו אפי רבכי ואפי זוטרי
 30 פנים גדולות ופנים קטנות (וזה לשון
 31 הגמרא במסכת חגיגה: מאי כרוב?
 32 אמר רבי אבהו: כריבא (פני תינוק).
 33 אמר ליה רב פפא לאבבי: אלא מעתה,
 34 דכתבי פני האחד פני הכרוב ופני השני
 35 פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי
 36 פני נשר, היינו פני כרוב היינו פני אדם
 37 (שהרי גם פני כרוב הם פני אדם)?
 38 והגמרא מתרצת: אפי רבכי ואפי זוטרי (האחד פני גדול והאחד פני קטן)).
 39 ומבאר בזה שם²⁶ בהמשך המאמר ב'תורה אור', דענין אפי
 40 רבכי, פנים גדולות, פני אדם הוא ענין התורה שלמעלה כפי
 41 שהיא בעולמות העליונים (ויש לומר שלמעלה מזה הוא בחינת
 42 אריך אנפין פנים ארוכות שהיא בחינה באלוקות בבחינת הותר, למעלה
 43 מעשר הספירות), וענין אפי זוטרי (זעיר אנפין) פנים קטנות

ביאור בדרך אפשר

(שברוך כלל הם כינוי למידות של עשר הספירות העליונות) היא המשכת
 התורה (על-ידי הברוכים) למטה לעולם הזה.
 ובזה גופא בהמשכת התורה למטה יש כמה בחינות שונות ב' ברוכים
 וכפפרת, וכמבאר בהמשך המאמר ב'תורה אור' וגם בכתב-יד
 קדש אדמו"ר נשמתו-עדן
 (אדמו"ר הזקן) בעצמו²⁹
 דענין ב' הברוכים דכתיב
 בהו³⁰ שכתוב בהם פרוב אהד
 מקצה מזה וברוב אהד
 מקצה מזה, הם מצד אחד סוף
 היינו הקצה של עולמות האין-
 סוף - בחינת זעיר-אנפין,
 המידות של הספירות העליונות בעולם
 האצילות שביחס לדרגות שלמעלה
 ממנו נחשב עולם, אבל ביחס לעולמות
 שלמטה ממנו נקרא "אלוקות ממש"
 ושייך לעולמות האין-סוף, ומצד שני
 עולם האצילות הוא - ותחלת
 עולמות בריאה-יצירה-עשייה
 - ספירת המלכות של עולם
 האצילות שבה מתחילים עולמות
 בריאה-יצירה-עשייה שלמטה
 מהאצילות, ושניהם יחד שני
 הקצוות, הסוף והקצה של האין סוף
 והתחלה של העולמות בי"ע
 נעשים מקשה אחת כי שני
 הקצוות הללו מתחברים מהפפרת
 באמצעות הכפורת שהיא בחינת
 פתר אהד לשניהם לשני
 הכרוכים (הקצוות) יחד, בחינת
 חפה שחופפת מעל שניהם כאחד
 ומחברת ביניהם (כדומה לחופה שמעל
 חתן וכלה שיוצרת חיבור ואיחוד
 ביניהם). והינו לשניהם גם הכרוב
 שהוא הקצה של האין סוף וגם הכרוב
 שהוא התחלת עולמות בי"ע שהם
 עולמות מוגבלים (לעומת האין סוף)
 נמשכים מבחינת הפפרת והפתר שלמעלה מהארון, ששם
 היטה השראת השכינה פנ"ל.
 וזהו המשמעות הפנימית של ענין מי תתן פאח לי יונק שדי
 אפי אמצאך בחוץ אשקך גו' אביאך אל בית אפי גו',
 דתכן הפקשה דכנסת ישראל מהקב"ה בזמן הגלות הוא
 שלמרות העולם וההסתור בזמן הגלות, מכל מקום שיהיה יתן פאח

(26) פמ"ה (הובא בתו"א שם פ, ג בהגהה). פמ"ו. ועוד. (27) עט, ג ואילך. (28) חגיגה יג, ב. (29) פא, א ואילך. (30) פרשתנו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לי גו', גלוי האלקות שפכרובים וכו', והינו שימשך
2 בעבודת יושבי אהל (בעלי תורה שהם בבחינת יששכר) ובעלי
3 עסקים (בעלי מעשים טובים שהם בבחינת זבולון), הנה בשניהם גם יחד
4 יומשך גלוי האלקות שהיה כב' הפרובים במשכן ובבית המקדש,
5 שהוא כאמור גילוי מבחינת הכתר.
6 ויש לומר עוד, דפרוש פסוק 1 כאח לי גו', גלוי האלקות שפכרובים וכו',
7 זה אינו רק לשון בקשה, 2 והינו שימשך בעבודת יושבי אהל ובעלי עסקים
8 אלא מה שכתוב מי יתנד 3 גלוי האלקות שהיה כב' הפרובים.
9 (לשון בקשה) יש לפרשו 4 ויש לומר עוד, דפרוש פסוק זה אינו רק לשון
10 בניחותא כלשון של הודעה וסיפור, 5 שפכרובים מי', ימשך הענין
11 שלאחר-זה (שהיה כאח לי 6 בקשה) יש לפרשו בניחותא, שפכרובים מי',
12 ימשך הענין שלאחר-זה (שהיה כאח לי וגו'). 7 ועל-דרך המבאר
13 (וגו'). 8 ועל-דרך המבאר ב'לקוטי תורה' במדבר³¹
14 ב'לקוטי תורה' פרשת 9 פרוש הפסוק³² מי יתן והיה לככם זה להם
15 במדבר³¹ פרוש הפסוק³² מי יתן והיה לככם זה להם 16 ליראה אותי, שפרוש פסוק זה הוא בניחותא,
17 ליראה אותי, שפרוש פסוק 18 דבחינת מי הוא אין-סוף ברוך-הוא הסובב כל
19 זה אינו (רק) בלשון בקשה ומשאלה 19 עמין שאינו משג כלל, הוא יתן שהיה לככם
20 אלא הוא (גם) בניחותא, כקביעת 20 זה להם ליראה אותי וגו'. דעל-דרך זה הוא גם
21 עובדה שאכן "לככם זה", ההתעוררות 14 בפסוק זה (מי יתנד כאח לי גו'), שפכרובים מי
22 שהיתה לבני ישראל אל הקדוש-ברוך- 15 ימשך שהיה יתנד כאח לי וגו'. ועוד זאת,
23 הוא בעת מתן תורה, נמשכה למעשה 16 דענין יתנד מלשון נתינה (כמו בפסוק הנ"ל מי
24 גם בימים הבאים דבחינת מי הוא 17 יתן וגו') מורה על המשכה נעלית ביותר, ועוד
25 אין-סוף ברוך-הוא הסובב 18 כמאמר³³ כל הנותן בעין יפה הוא נותן ועוד
26 כל עמין האור האלקי של 19 זאת, דמה שכתוב לי' (מי יתנד כאח לי) מורה
27 הקדוש-ברוך-הוא שמאיר בעולמות 20 שהמשכה זו היא נצחית (כמו בפסוק הנ"ל מי
28 בדרך 'סובב' ומקיף', וכיוון שהוא אור 21 יתן והיה לככם גו', דמסיים כל הימים גו'
29 אינוסי אינו מתלבש בכל אחד 22 לעולם), כמאמר רבותינו ז"ל³⁴ כל מקום
30 מהעולמות והנבראים לפי ענינו 23 שגאמר לי אינו זו לעולם. ויש לקשר זה גם עם
31 ומהתור אלא מאיר 'מלמעלה' והאור 24 הפסוק הנ"ל בפרשת השבוע, ועשו לי מקדש
32 הזה נקרא "מי" לפי שאינו משג 25 ושכנתי בתוכם, דגם פרוש תבת לי בפסוק זה
33 קבל' (וכמו אדם שזהותו לא ידועה 26 הוא ענין הנצחיות, שאינו זו לעולם.
34 ושואלים "מי" האיש הזה), ואור אין 27 ועל-פי כל זה יוכן תכן פללות עבודת האדם
35 סוף זה שנקרא "מי" הוא יתן 28 בזמן הגלות, דזמן הגלות בכללות
36 שהיה לככם זה שהיה בעת מתן 29 לי גו'), שאינו רק משאלה ובקשה
37 תורה להם ליראה אותי וגו' גם 30 אלא קביעה ("בניחותא") שפכרובים מי
38 בימים הבאים. דעל-דרך זה הוא 31 כאח לי וגו' ותהיה התקרבות של בני ישראל לקדוש-ברוך-הוא בכל
39 גם בפסוק זה (מי יתנד כאח 32 האופנים המבווארים לעיל (הן אצל לומדי תורה והן אצל בעלי מעשים
40 לי גו'), שאינו רק משאלה ובקשה 33 טובים). וכעת הולך ומבאר דיוקים נוספים בפסוק "מי יתנד כאח לי"
41 אלא קביעה ("בניחותא") שפכרובים מי 34 ומשמעותם לפי פנימיות הדברים:

מי יתנך כאח לי

ביאור בדרך אפשר

1 במובן זה שְׁנַמְצָאִים יִשְׂרָאֵל מִחוּץ לְמִקְוָמָם וְכוּ' שהרי מקומם
 2 הטבעי של בני ישראל הוא בארץ ישראל (ובלשון חכמינו ז"ל שהמקום
 3 הטבעי של בני ישראל הוא על שולחן אביהם), וּבִזְהָ גּוֹפָא בעניין זה של
 4 'מציאת' הקדוש-ברוך-הוא והתקרבות אליו בזמן הגלות, למרות שזו תקופה
 5 של העלם והסתר וחושך ורוחני יִשׁ
 6 ב' אֹפְנֵי הָעֲבוּדָה, אופן אחד -
 7 עֲנִין לְמוֹד הַתּוֹרָה, מְאֲרֵי
 8 תּוֹרָה בעלי תורה, בְּחֵינַת כְּפָא
 9 ל' שִׁבְחוּן כיוון שבזמן הגלות גם
 10 בעלי התורה שבאופן כללי קרובים
 11 יותר לעניינים רוחניים ולכן נחשבים
 12 "כאח" לקדוש-ברוך-הוא, סוף סוף גם
 13 הם נמצאים "בחרץ" שהרי הגלות
 14 משפיעה גם עליהם ואופן שני -
 15 וְעֲנִין עוֹבְדֵיין טְבִין העובדים את
 16 ה' על ידי מעשים טובים, שזוהי
 17 בְּחֵינַת חוּץ שִׁבְחוּן. וּבְכִלְלוֹת
 18 הֵם בְּחֵינַת יִשְׁשָׁכָר (בעלי תורה)
 19 וְזוּבְלוֹן (בעלי מעשים טובים).
 20 דְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמִית בְּזָה הוּא
 21 עֲנִין אֲמָצָאךָ בְּחוּץ, וְכַנְ"ל,
 22 שְׁדוּקָא בְּחוּץ הוּא עֲנִין
 23 אֲשָׁקָךָ. וְכַנְדָּע מאמר חכמינו ז"ל
 24 דְּתַכְלִית חֻמְרָה תְּשׁוּבָה
 25 וּמַעֲשֵׂים טוֹבִים³⁵ ומבואר על כך
 26 בחסידות שאף שלכאורה לימוד התורה
 27 בהבנה והשגה נעלה יותר ממעשים
 28 טובים בפועל שיכולים להתבצע גם על
 29 ידי אדם פשוט, בכל זאת תכלית
 30 החכמה שהיא התורה היא דווקא
 31 עבודת התשובה בהתעוררות הלב
 32 והמעשה בפועל של קיום המצוות כי דווקא על ידי כך 'תופסים' את
 33 הקדוש-ברוך-הוא בעצמו ומתחברים אתו, ואילו לימוד התורה
 34 בהבנה והשגה הוא בכלל הנאמר "לית מחשבא תפיסא בך" שאין אפשרות
 35 'לתפוס' את הקדוש-ברוך-הוא באמצעות המחשבה והשכל, ועבודת התשובה
 36 וקיום המצוות המעשיות בפועל הם בדוגמת ה'חרץ' בו נמצאים בעלי
 37 המעשים הטובים לעומת ה'פנים' בו נמצאים לומדי התורה. וְזָהוּ עֲנִין
 38 עֲבוּדַת זְמַן הָהָה, הַפְּצַת הַמַּעֲשִׂיּוֹת חוּצָה כידוע שכאשר הבעל
 39 שם טוב עלה להיכלו של משיח ושאל אותו "אימתי קא אתי מר?" (מתי יבוא
 40 ארוני?) ענה לו המשיח: לכשיפוצו מעינותיך חוצה, ומכאן שהעבודה
 41 המיוחדת בזמן הזה היא הפצת המעיינות של תורת החסידות, תורתו של
 42 הבעל-שם-טוב, חוּצָה דִּיִּיקָא היינו עם דיוק ודגש על כך שההפצה צריכה
 43 להיות עד כדי כך שמעיינות החסידות יגיעו גם "חוצה", שְׂיִהְיֶה אֲמָצָאךָ

ביאור בדרך אפשר

44 אמצא אותך, את הקדוש-ברוך-הוא, היינו את ענייני האלוקות עליהם מדובר
 45 בחסידות בְּחוּץ, וּלְשָׂם אל "חוצה" מִמְּשִׁיכִים אֶת הַמַּעֲשִׂיּוֹת
 46 עֲצָמָם ולא רק הארה והתפשטות מהם, היינו שגם ענייני האלוקות הכי
 47 פנימיים והכי עמוקים המבוארים בתורת החסידות יגיעו "חוצה".
 48 וְעֲנִין זָה הפצת המעיינות של תורת
 49 החסידות "חוצה" מְבִיא לגאולה
 50 ולבניין בית המקדש שְׂיִהְיֶה קיום
 51 הציור וְעֵשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי
 52 בְּתוֹכָם בפועל, בְּגֵאֲלָה הָאֲמִתִּית
 53 וְהַשְּׁלֵמָה עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ
 54 צְדָקָנוּ, כְּשִׁקְהֵל גְּדוּל יְשׁוּבוּ
 55 הַנְּהָ³⁶ כאשר יקיים גם היעוד
 56 ש"קהל גדול" ישובו מהגלות ויבואו
 57 לארץ ישראל, דְּקָהֵל גְּדוּל כּוֹלָל
 58 כָּל אֹפְנֵי הָעֲבוּדָה של כל הסוגים
 59 השונים בבני ישראל, יִשְׁשָׁכָר בעלי
 60 תורה וְזוּבְלוֹן בעלי מעשים טובים,
 61 וכן שני אופני העבודה שמסמלים
 62 יְהוּדָה וְיוֹסֵף³⁷, שהם מַעֲשֵׂה
 63 שהוא עיקר עבודתו של יהודה, לשון
 64 הודאה, שמורה ומסכים לציוריי
 65 הקדוש-ברוך-הוא ומקיים אותם בפועל
 66 וְתַלְמוּד³⁸ שהוא עיקר עבודתו של
 67 יוסף שלומד ומוסיף ומחדש (ומבואר
 68 בחסידות שאמנם בעבר יוסף ויהודה
 69 היו שתי ממלכות ומעלת המעשה
 70 הייתה נפרדת ממעלת התלמוד אבל
 71 לעתיד לבוא, כאשר כדברי הנביא שתי
 72 הממלכות יתאחדו, גם שני האופנים
 73 בעבודת ה' יתאחדו ובמעשה תהיה
 74 ניכרת גם מעלת התלמוד ובתלמוד
 75 תהיה ניכרת גם מעלת המעשה), דָּאז יְהִיֶה שְׁלֵמִית הָעֲנִין דְּוַעֲשׂוּ לִי
 76 מִקְדָּשׁ, וכמאמר חכמינו ז"ל שהובא לעיל, כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לִי אֵינִי
 77 זֶז לְעוֹלָם, כִּי אֶז יְהִיֶה הַמִּקְדָּשׁ הַנִּצְחִי, מִקְדָּשׁ אֲד' כּוֹנֵנִי
 78 יְדִיךָ³⁹, כי מקדש שנבנה בידי בני אדם שהם מוגבלים לעולל להיחבר אבל
 79 מעשה ידיו של הקדוש-ברוך-הוא שהוא עצמו נצחי וכלי גבול, קיימים לנצח
 80 והמקדש הנצחי יהיה בְּגֵאֲלָה הַנִּצְחִית שְׂאִין אֲחֵרִיהָ גְלוּת⁴⁰ נוספת,
 81 וְנֶאֱמַר לְפָנָיו לעתיד לבוא שִׁיר חֲדָשׁ לְשׁוֹן זָכָר דְּוָקָא⁴¹, לא כמו
 82 ביציאת מצרים שאמר "שירה חדשה" לשון נקבה ולאחר מכן הייתה גדולת
 83 נוספת אלא "שיר חדש" לשון זכר שיש תוספת חוקף וקיום נצחי וְתַהֲיֶה אֶז
 84 לעתיד לבוא התחדשות לא רק בעניין השיר אלא תהיה התחדשות הן בתורה
 85 והן בעולם, כלשון הנביא שתהיה תּוֹרָה חֲדָשָׁה⁴² וְשָׂמִים וְאָרְץ
 86 חֲדָשִׁים⁴³, בְּגֵאֲלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה.

(35 ברכות יז, א. 36) ירמי' לא, ז. 37) ראה תו"א ואוה"ת ר"פ ויגש. לקו"ש חכ"ה ע' 258 ואילך. וש"נ. 38) ראה במקומות שבהערה הקודמת. 39) בשלח טו, יז. 40) תור"ה ה"ג - פסחים קטז, ב. 41) תוס' שם. 42) ראה ויק"ר פ"ג, ג. 43) ראה ישעי' טו, כב.